

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ВСТУП ДО ФАХУ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань *07 «Управління та адміністрування»*
Спеціальність *072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*
Освітній рівень *перший (бакалаврський)*
Освітня програма *Митна справа*

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри митної справи

Вікторія ТИЩЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи
Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Розробник:

Тищенко В.Ф., д.е.н., професор кафедри митної справи

Азізова К.М., к.е.н., доцент кафедри митної справи.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Вступ до фаху» проводиться студентам першого курсу з метою ознайомлення з сучасним станом митної справи, її історією, проблемами та перспективами розвитку. При цьому дається загальна характеристика циклу дисциплін, що вивчаються в процесі опанування майбутньої спеціальності, діяльності університету, випускової кафедри і відповідної галузі у контексті подальшої практичної роботи. Під час вивчення дисципліни проводиться ознайомлення студентів з особливостями навчання в університеті, новими, відмінними від шкільних формами роботи на лекціях, практичних та лабораторних заняттях. Основна увага акцентується на тому, як саме доцільно вчитися щоб слухати лекції і грамотному складати конспекти, що саме допомагає виробленню у першокурсників індивідуальних методів засвоєння знань, а також які методики максимально сприяють розвитку конкретних практичних навичок для кожної особистості зокрема. Науковою основою навчальної дисципліни є використання методів системного підходу до вивчення спеціальності. Дисципліна «Вступ до фаху» є нормативною відносно до циклу природничонаукових та загальноекономічних дисциплін і має за мету надати майбутнім фахівцям теоретичну базу, необхідну для подальшого оволодіння ними дисциплінами професійної підготовки.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей щодо розуміння специфіки професійної діяльності у сфері митної справи; вміння розв'язувати спеціалізовані завдання у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Для досягнення мети поставлені такі завдання: ознайомлення студентів з організацією навчального процесу в університеті за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» та поглиблення розуміння основ і сфер професійної діяльності.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	2,5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економіка	Митна справа
	Митна політика
	Митна логістика

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	РН8. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти
СК6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування	РН4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування. РН5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

	<p>PH6. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.</p> <p>PH8. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.</p> <p>PH9. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.</p> <p>PH10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.</p>
--	--

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Організація освітнього процесу у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця.

Тема 1. Інформаційна система Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця. Персональні навчальні системи університету.

1.1. Інформаційні системи університету.

Створення, впровадження та використання в університеті інформаційних, автоматизованих та інформаційно-обчислювальних систем та мереж.

1.2. Структура та зміст персональних навчальних систем.

Інформаційно-організаційна складова. Навчально-методична складова. Контрольна складова. Додаткова складова.

1.3. Права та обов'язки користувачів персональних навчальних систем.

Тема 2. Історичні аспекти становлення та розвитку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

2.1. Етапи розвитку університету.

Етапи становлення, сучасний статус, перспективи розвитку університету. Пріоритети, місія, цінності.

2.2. Організаційна структура та характеристика управління університету.

Адміністрація університету. Функції навчальних структурних підрозділів університету: ректорат, деканат, кафедри, відділи університету.

2.3. Громадські організації університету. Молодіжна організація університету.

Права та обов'язки студента. Організаційна структура, мета, завдання та напрями діяльності органів студентського самоврядування.

2.4. Історія розвитку факультету фінансів і обліку.

Структура факультету. Відомі випускники університету та факультету.

Тема 3. Кафедра митної справи у підготовці фахівців спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Митна справа».

3.1. Форми та види освітньої діяльності.

Навчальні плани спеціальності: дисципліни, послідовність вивчення та обсяг відведених годин. Організація навчальної та самостійної роботи студентів. Особливості провадження Європейської кредитно-трансферної акумулюючої системи (ECTS) в університеті та базові умови її використання: шкала оцінювання, види та форми контролю.

3.2. Організація науково-дослідної роботи студентів і її місце у професійній підготовці фахівців.

Організація науково-дослідної роботи: конференції, олімпіади, дні науки, науково-

фахові видання Університету: вимоги до оформлення статей і порядок їх розміщення. Робота з навчальною та науковою літературою. Наукова бібліотека університету, електронні ресурси, їх місце в освітньому процесі.

3.3. Інтелектуальна власність й авторські права. Академічна доброчесність.

Поняття інтелектуальної власності, авторських прав. Поняття академічної доброчесності. Основні прояви академічної нечесності в освіті і науці: списування, підробка, плагіат. Наслідки академічної нечесності. Правила цитування та посилання на використані літературні джерела.

Змістовний модуль 2. «Методичні засади фахової підготовки».

Тема 4. Зміст та характеристика освітньої програми «Митна справа».

4.1. Особливості освітньої програми «Митна справа».

Базові дисципліни професійного циклу. Вибіркові компоненти освітнього циклу.

4.2. Практична підготовка здобувачів вищої освіти.

Організація практичної складової освітнього процесу. Тренінги за фахом.

4.3. Атестація здобувачів вищої освіти. Навчання в магістратурі та аспірантурі.

Державна атестація. Контроль успішності студента та шкала оцінювання навчальних досягнень студента.

Тема 5. Самоменеджмент навчальної діяльності студента.

5.1. Основи мотивації навчання.

Сутність, зміст та структура мотивів навчання. Сучасні теорії мотивації та їх застосування у процесі навчання. Адаптація до навчання.

5.2. Постановка та вибір цілей навчання.

Планування навчання та встановлення пріоритетності. Сутність та зміст раціонального навчання.

Тема 6. Технологія підготовки презентацій та захист робіт

6.1. Основи роботи в мережі інтернет. Пошук інформації за заданою темою.

6.2. Розробка презентації дослідження.

Структура презентації. Розробка мультимедійної презентації.

6.3. Визначення змісту та структури доповіді. Порядок захисту роботи.

6.4. Особливості ведення наукової полеміки.

Теми лабораторних занять:

Лабораторне заняття 1: Особливості використання персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Лабораторне заняття 2: Особливості організації навчального процесу у підготовці фахівців з митної справи.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких:

лекції проблемного характеру на тему «Фахівець з митної справи», «Самоменеджмент навчальної діяльності студента», «Основи мотивації», «Особливості ведення наукової полеміки»;

міні-лекції за темами «Організація науково-дослідної роботи студента», «Організація самостійної роботи студента», «Місія та цінності університету», «Академічна доброчесність»; робота в малих групах при виконанні завдання «Знайомство зі спеціальністю»;

семінари-дискусії за темами «Особливості освітньої програми «Митна справа», «Законодавство з митної справи»;
презентації під час захисту наукових робіт студентів за темою «Взаємозв'язок митної політики з податковою та зовнішньоторговельною політикою держави»;
написання есе за темою «Соціальні аспекти митної справи»;
ділова гра за темою «Професія – митник».

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів, мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів);
підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку у терміни, передбачені графіком навчального процесу, шляхом виставлення сумарної кількості балів за результатами поточного контролю.

Поточний контроль включає оцінювання студентів під час:

лекцій – активна робота на парі (1 бал за кожне заняття) за умови засвоєння студентом теоретичного матеріалу, опитування, участі у дискусіях. Загальна кількість балів – 8;
практичних занять – активна робота на парі (1 бал за кожне заняття) за результатами тестового контролю студентів, роботи в малих групах; виконання практичних завдань (5 бали за завдання), есе (20 балів за есе), письмова контрольна робота (10 балів за кожну контрольну роботу). Загальна кількість балів – 88;
лабораторних занять - активна робота на парі (1 бал за кожне заняття) за результатами тестового контролю студентів, роботи в малих групах; виконання лабораторних завдань (1 бал за кожне завдання). Загальна кількість балів – 4.

Формами поточного оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

на лекційних заняттях:

опитування (0,5 бали за кожне опитування) передбачає ґрунтовні, розгорнуті відповіді студентів на питання, що відноситься до досліджуваного навчального матеріалу на лекційних заняттях. Питання опитування стимулюють студентів логічно мислити, порівнювати, аналізувати, доводити, підбирати переконливі приклади, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтовані висновки. Загальна кількість балів – 4;
участь у дискусіях (0,5 бали за кожну дискусію) передбачає обговорення студентами досліджуваного навчального матеріалу на лекційних заняттях. Загальна кількість балів – 4;

на практичних заняттях:

тестовий контроль (1 бал за кожний контроль). Протягом семестру на практичних заняттях студенти проходять 8 тестових контролів у системі ПНС. Загальна кількість балів – 8;
робота в малих групах (5 бал за роботу у малих групах в рамках ділової гри). Протягом семестру на практичних заняттях студенти приймають участь у ділових іграх за вказаною тематикою. Загальна кількість балів – 20;
доповіді за обраною тематикою (2,5 бали за доповідь). Доповідь повинна містити постановку проблеми у загальному вигляді, аналіз основних досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблематики, виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів, висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Загальна кількість балів – 10;
презентації результатів доповіді (2,5 бали за презентацію). Презентація повинна мати в основі ключові положення, які повністю розкривають тему доповіді. Загальна кількість балів – 10;

есе (20 балів за есе). Максимальний бал ставиться за умови розкриття обраної теми есе, виконання таких критеріїв під час написання есе, як логіка, структура, стиль викладу матеріалу, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. Загальна кількість балів – 20;

контрольна робота. Протягом семестру студенти пишуть дві підсумкові контрольні роботи. Максимальний бал за контрольну роботу – 12. Перша контрольна робота містить питання 1-3 тем навчальної дисципліни, друга – питання 4-6 тем навчальної дисципліни. Структура контрольної роботи: три теоретичних питання (максимальний бал 2 за кожне питання), три практичних завдання (максимальний бал 2 за кожне завдання). Загальна кількість балів – 24.

Порядок оцінювання самостійної роботи – перевірка домашнього завдання під час проведення практичних занять. Самостійна робота включає виконання змістовної доповіді та презентації за заданою тематикою, систематизація знання за окремими темами, розробка обґрунтованих висновків, оволодіння категорійним апаратом.

Підсумковий контроль з дисципліни "Вступ до фаху" проводиться у формі заліку, який полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на лекційних, практичних, семінарських, заняттях та самостійної роботи.

Підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів), визначається як сума (проста) балів за результати успішності студента при поточному контролі, включаючи підсумкові контрольні роботи.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих за підсумкові контрольні роботи, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Навчальний тиждень	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
				Форми контролю	МАХ бал	
Змістовний модуль 1. Організація освітнього процесу у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця						
Тема 1. Інформаційна система Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця. Персональні навчальні системи університету	1	Аудиторна робота				
		Лекція	Тема 1. Інформаційна система Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця. Персональні навчальні системи університету	Активна робота на парі	1	
		Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 1 "Особливості використання персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця"	Активна робота на парі, перевірка лабораторного завдання	2	
		Самостійна робота				
	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань			
	2	Аудиторна робота				
		Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 2 "Особливості організації навчального процесу у підготовці фахівців з митної справи"	Активна робота на парі, перевірка лабораторного завдання	2	
		Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Зустріч студентів з представниками молодіжної організації.	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6	
		Самостійна робота				
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 2. Історичні аспекти становлення та розвитку Харківського національного економічного	3	Аудиторна робота				
		Лекція	Тема 2. Історичні аспекти становлення та розвитку Харківського національного економічного університету ім. С.	Активна робота на парі	1	

університету ім. С. Кузнеця			Кузнеця		
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення відомих випускників університету та факультету	Перевірка домашніх завдань	
		Аудиторна робота			
	4	Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми: "Права та обов'язки студента". Екскурсія до бібліотеки.	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
		Аудиторна робота			
	5	Лекція	Тема 2. Історичні аспекти становлення та розвитку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця	Активна робота на парі	1
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
		Аудиторна робота			
	6	Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми: "Основні прояви академічної нечесності в освіті і науці". Зустріч з митним брокером.	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6
		Самостійна робота			
	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, написання есе	Перевірка домашніх завдань, есе	20	
	Аудиторна робота				
Тема 3. Кафедра митної справи у підготовці фахівців спеціальності 072 «Фінанси, «Фінанси,	7	Лекція	Тема 3. Кафедра митної справи у підготовці фахівців спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за	Активна робота на парі	1

банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Митна справа».			освітньою програмою «Митна справа».		
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
		Аудиторна робота			
	8	Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми: "Правила цитування та посилання на використані літературні джерела" Письмова контрольна робота за ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 1	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	16
	Самостійна робота				
	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань		
Змістовний модуль 2. Методичні засади фахової підготовки					
Тема 4. Зміст та характеристика освітньої програми «Митна справа»	9	Аудиторна робота			
		Лекція	Тема 4. Зміст та характеристика освітньої програми «Митна справа»	Активна робота на парі	1
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
	10	Аудиторна робота			
Практичне заняття		Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми: "Планування навчання та встановлення пріоритетності"	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6	
Самостійна робота					
	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до контрольної роботи	Підготовка до контрольної роботи		
Тема 5. Самоменеджмент навчальної діяльності студента	11	Аудиторна робота			
		Лекція	Тема 5. Самоменеджмент навчальної діяльності студента	Активна робота на парі	1
		Самостійна робота			

		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
	12	Аудиторна робота			
		Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми: "Мотивація при навчанні"	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6
		Самостійна робота			
	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 6. Технологія підготовки презентацій та захист робіт	13	Аудиторна робота			
		Лекція	Тема 6. Технологія підготовки презентацій та захист робіт	Активна робота на парі	1
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
	14	Аудиторна робота			
		Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань.	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання	6
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
	15	Аудиторна робота			
		Лекція	Тема 6. Технологія підготовки презентацій та захист робіт	Активна робота на парі	1
		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
	16	Аудиторна робота			
		Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Письмова контрольна робота за ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 2	Активна робота на парі, перевірка практичного завдання, письмова контрольна робота	16

		Самостійна робота			
		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до контрольної роботи	Підготовка до контрольної роботи	
Загальна максимальна кількість балів по дисципліні				100	

Рекомендована література

Основна

1. Митна справа : підручник / Н.В. Мережко, П.В. Пашко, О.В. Рождественський ; за ред. П.В. Пашка. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 572 с.
2. Митна справа : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. В. Грін, О. Т. Замасло та ін.]. - Львів : ЛНУ. – 2017. – 572 с.
3. Митний кодекс України: практичні аспекти : навчально-методичний посібник / ред. кол. : А. Д. Войцещук, І. О. Івашук, А. І. Крисоватий, О. М. Омельчук, П. В. Пашко та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 516 с.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Д.В. Приймаченка. – Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 272 с.

Додаткова

5. Іванов С. Принципи державної митної політики в Україні: поняття, зміст і критерії класифікації // Фінансове право. – 2018 – № 10. – С. 179 – 185.
6. Мужев О. О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 27. С. 167 – 172.
7. Павлович-Сенета Я.П. Загальна характеристика й історичні форми державної політики у сфері державної митної справи / Я. П. Павлович-Сенета // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2017. – Випуск 4. – С. 254 – 262.

Інформаційні ресурси

8. Про Митний тариф України: Закон України від 04.06.2020 № 674-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
9. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
10. Податковий кодекс України від 2.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця : навчальна дисципліна «Вступ до фаху» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7788>.